

Bardzo pożyteczna była działalność Stowarzyszenia w kierunku popierania szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza organizowania wieczorowych i niedzielnych kursów dokształcających. Pod szczególną pieczę Stowarzyszenia znajdowała się Szkoła Rzemiosł Łódzkiego Towarzystwa Dobroczyńności. Rok rocznie wyłaniana była przez Stowarzyszenie Techników specjalna Komisja Szkolnictwa Zawodowego, której przewodniczącym przez dłuższy czas był inż. Leon Koźmiński.

Początki tej akcji na polu dokształcania zawodowego uczniów i praktykantów rzemieślniczych sięgają lat przedwojennych. Z początku traktowano tę sprawę nieco po dyletancku. Inżynierowie wykładowcy nie umieli się dostosować do poziomu umysłowego uczniów i dlatego kursy zawodowe wieczorowe i niedzielne nie były dość pilnie uczęszczane, a często nawet nie były doprowadzane do końca roku. Z czasem jednak stan rzeczy zmienił się wydatnie na lepsze i nauczanie to dawało doskonałe rezultaty.

Julian Brzozowski.

Pierwsze kursy wieczorowe dla elektryków zorganizował w czasie wojny kierownik dziennej Szkoły Rzemiosł, inż. Julian Brzozowski. Dzięki zamiłowaniu i dużemu doświadczeniu pedagogicznemu kierownika kursy te, prowadzone przez Łódzkie Stowarzyszenie Techników cieszyły się dużym powodzeniem wśród monterów-elektryków. W czasie wojny polsko-bolszewickiej nauka na kursach uległa zawieszeniu. Niezależnie od kursów dokształcających, pozostających pod egidą Stowarzyszenia Techników, prowadzone były również podobne kursy w skromnym zakresie przez niektóre przedsiębiorstwa zatrudniające większą ilość monterów, jak np. fabryka maszyn i przewodów elektrycznych Hüffera, biuro instalacyjne St. Rutkowskiego i inne. Największe zasługi dla rozwoju kursów dla monterów-elektryków położył inż. Herman Wendt; on je skierował na właściwe tory i postawił na odpowiednim poziomie.

Wobec wzrastającej wciąż liczby elektryków w Stowarzyszeniu postanowiono zawiązać przy nim osobne Koło Elektrotechników. Ukonstytuowało się ono w dn. 28 października 1918 r. i liczyło z początku 32 członków. Pierwszy Zarząd Koła stanowili: Julian Brzozowski — przewodniczący, Jan Bigalke — zast. przewodn., Edmund Jasiński — sekretarz, Izydor Steinhardt — bibliotekarz.

Działalność Koła w początkach jego istnienia polegała przede wszystkim na bardzo czynnym opiekowaniu się wspomnianymi kursami dokształcającymi. Posiedzenia odczytowe odbywały się raz na miesiąc.

Jedną z najważniejszych spraw, którą Koło łódzkie zajmowało się na szeregu posiedzeń w pierwszych miesiącach 1919 r., był projekt krakowski powołania do życia ogólnopolskiej organizacji elektryków oraz urządzenia Zjazdu Elektryków w Warszawie. W sprawach tych przeprowadzono również korespondencję z Kołem warszawskim i Sekcją krakowską.

Do uchwalonego na Zjeździe warszawskim w dniu 9 czerwca 1919 r. Stowarzyszenia Elektryków Polskich łódzkie Koło Elektrotechników weszło jako jedno z kół założycielskich.

1919 – 1927

Mieczysław Pożaryski

W dniu 7 kwietnia 1919 roku na zebraniu Koła Elektrotechników w Warszawie zdecydowano — z inicjatywy Koła Krakowskiego — zwołać na początek czerwca tegoż roku Ogólnopolski Zjazd Elektrotechników, celem zespolenia luźnych dotąd Kół.

Do Komitetu organizacyjnego Zjazdu powołano: K. Gnoińskiego, B. Jabłońskiego, R. Podoskiego, M. Pożaryskiego, M. Sikorskiego i K. Szpotkańskiego. I Zjazd — organizacyjny odbył się w Warszawie w dniach 7, 8, i 9 czerwca 1919 r. Komisja statutowa, w skład której weszli: T. Zerański, J. Hirsowski, S. Domagalski, K. Gayczak i R. Januszkiewicz opracowała i przedłożyła Zjazdowi statut Stowarzyszenia Elektryków Polskich. W tym statucie zadania Stowarzyszenia sformułowano w sposób następujący:

a) wspólna praca w sprawach dotyczących całości kształtu zadań elektrotechnicznych oraz utrzymania sta-

łych stosunków z pokrewnymi instytucjami zagranicznymi;

b) krzewienie wiedzy elektrotechnicznej przez otwieranie i popieranie uczelni elektrotechnicznych w Polsce oraz przez popieranie i rozpowszechnianie polskiego piśmiennictwa elektrotechnicznego w każdej postaci;

c) tworzenie zbiorów, bibliotek, laboratoriów, biur porady fachowej, biur pośrednictwa pracy oraz urządzania Zjazdów, wycieczek naukowych, wystaw, odczytów itp.;

d) wspólnego ustalania przepisów, dotyczących instalacji, typu materiałów, środków bezpieczeństwa itp. oraz ustalania słownictwa elektrotechnicznego;

e) współdziałanie w rozwoju rodzimego przemysłu elektrotechnicznego;

f) rejestracja polskich sił elektrotechnicznych.

Założycielami Stowarzyszenia postanowiono uznać istniejące wówczas luźno Koło Elektrotechników. Na ra-

zie do Stowarzyszenia przystąpiły cztery Koła: Warszawskie, Lwowskie, Krakowskie i Łódzkie. Wybrano tymczasowy Zarząd w składzie: K. Drewnowski, K. Gnoiński, R. Podoski, M. Pożaryski i K. Szpotański — z Warszawy, Domagalski z Poznania, J. Tomicki i G. Sokolnicki ze Lwowa, J. Bieliński z Krakowa. Obraniem Zarządowi powierzono ostateczne ustalenie redakcji statutu i przedstawienie go Władzom do zatwierdzenia.

Poza tym omawiano między innymi sprawę ujednolicenia słownictwa elektrycznego, referowaną przez S. Wysockiego oraz przepisy bezpieczeństwa prądu silnego — referowane przez B. Tyszkę, przewodniczącego Komisji przepisowej Koła Elektrotechników w Warszawie uznanej wówczas za organ Państwowego Urzędu Elektryfikacyjnego. 7 sierpnia 1919 r. statut Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich został przez władze zatwierdzony.

Najwyższą instancją Stowarzyszenia wg. statutu było ogólne Zgromadzenie Delegatów Kół, zwoływane corocznie przez Zarząd Stowarzyszenia. Na Zgromadzeniu Delegatów oddzielne koła są reprezentowane przez stosowną liczbę Delegatów odpowiednio do liczby członków Koła. Sprawami Stowarzyszenia kieruje Zarząd obierany przez Zgromadzenie Delegatów.

Stowarzyszenie zaczęło organizować się w rozgwarze wojennym przy zmaganiu się z Rosją bolszewicką. Wydano odezwę, wzywającą wszystkich elektrotechników do wstępowania w szeregi wojska i zorganizowano w tym celu komisję zaciagową w składzie: T. Arlitewicz, J. Gosiewski, R. Podoski, M. Pożaryski, S. Śliwiński i St. Wysocki. Wielu chwyciło za karabin. Szef Sekcji Łączności pułkownik K. Drewnowski nadesłał do Stowarzyszenia rozkaz Nr. 10 z dnia 15.XI. 1920 r., który w punkcie 3 mówi: „Nie mogę przy tej sposobności pominąć wyrażenia osobnego podziękowania Stowarzyszeniu Elektrotechników Polskich w Warszawie, które pierwsze zwróciło się do swych członków z apelem o wstępowanie do Armii, a zorganizowawszy stała komisję, opiniowała o kwalifikacjach ochotników, zgłaszających się do Wojsk Łączności i pracą swoją przysłużyło się wielce wspólnej sprawie“.

Po przerwie wojennej Zarząd Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich wznowił swą działalność w dniu 2 listopada 1920 r. Pierwsze zebranie Delegatów Kół odbyło się 5 stycznia 1921 r. Obecni byli delegaci Koła Warszawskiego, które liczyło 90 członków, Lwowskiego z liczbą 40 członków, Krakowskiego — 20 i Łódzkiego — 30. Nie przybyli delegaci Koła Sosnowieckiego — 10 członków i Kaliskiego — 5 członków. Korespondentów było 6, razem więc Stowarzyszenie liczyło 201 członków. Na tym zebraniu postanowiono zwołać II Zjazd Ogólnopolski Elektrotechników do Torunia jeszcze w roku 1921.

Zjazd ten odbył się w dniach 30 i 31 października oraz 1 listopada 1921 r. Zjazd obradował w 4-ch Sek-

cyjach: przemysłowej, słowniczej, przepisowej i komunikacyjnej — poza zebraniem plenarnym. Rozważano szereg spraw i uchwalono liczne wnioski: w sprawie udzielenia uprawnień na zakłady elektryczne, finansowania przedsiębiorstw elektrycznych, komunikacji podmiejskiej Warszawy, propagandy stosowania urządzeń elektrycznych, statystyki elektrowni, rozwoju przemysłu elektrotechnicznego oraz przepisów budowy i ruchu urządzeń elektrycznych. Powzięto rezolucje w sprawie wprowadzenia radiotechniki do szkolnictwa i wydania ustawy radiotelegraficznej oraz popierania rozwoju telefonii. Wreszcie przyjęto jednomyślnie wniosek Centralnej Komisji Słowniczej, streszczający się, jak następuje: wyrazy zgłoszone przez Komisję na Zjazd zostają przyjęte jako obowiązujące ogół Elektrotechników Polskich. Zarządowi Stowarzyszenia Elektrotechników zalecono zająć się sprawą pośrednictwa pomiędzy firmami a zakładami naukowymi co do praktyk słuchaczy szkół zawodowych i politechnik.

Mieczysław Pożaryski
Prezes Stowarzyszenia 1919—1928
Członek honorowy S. E. P. od r. 1928.

30 października w Toruniu odbyło się nadzwyczajne zebranie Delegatów, na którym przyjęto do Stowarzyszenia nowe koła: Toruńskie, Grudziądzkie i Radomskie. Na tym Zebraniu zatwierdzono również umowę Zarządu Stowarzyszenia ze Spółką Wydawnictwa „Przeгляд Elektrotechniczny“ — pierwszego organu elektrotechników polskich, który powstał w maju 1919 r. i od maja 1920 r. wychodził już, jako organ Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.

Rok 1921 jest rokiem plebiscytu górnośląskiego. Koło Warszawskie wydało w tej sprawie odezwę i zapoczątkowało zbiórkę funduszków na organizację plebiscytu.

W następnych latach zebrania Delegatów Kół odbywały się regularnie co roku. Na tych zebraniach poza sprawami organizacyjnymi zajmowano się sprawą Ustawy Elektrycznej, Państwowej Rady Elektrycznej, dozoru elektrycznego, koncesjonowania przedsiębiorstw instalacyjnych, kwalifikowania monterów, kursami wieczorowymi i słownictwem elektrotechnicznym; rozważano również stosunek Stowarzyszenia do Redakcji Przeglądu Elektrotechnicznego i organizację biblioteki. Gdy powstawał Bank Polski, przeprowadzono zbiórkę na akcje tego Banku.

Działalność poszczególnych Kół w omawianym okresie może być scharakteryzowana w sposób następujący: Najliczniejsze Koło Warszawskie składało się na razie z 47 członków; liczba ta wzrosła w roku 1927 do 143. Koło żywo interesowało się wszystkimi niemal zagadnieniami, obchodzącymi elektrotechników polskich. Świadczy o tym najlepiej wykaz komisji, które utworzono w pierwszym roku działalności; wtedy już czynne były komisje: elektryfikacyjna, słownicza, przepisowa, szkolna i biblioteczna. Obok tego Koło prowadziło ożywioną działalność odczytową. Koło Lwowskie liczyło 40 do 48 członków i zajmowało się również sprawami aktualnymi wysuniętymi przez Zarząd Stowarzyszenia i wyni-

kającymi z warunków miejscowych. Koło Łódzkie liczyło członków od 30 do 43 i zajmowało się oprócz spraw poruszanych przez Zarząd Stowarzyszenia, — kursami monterskimi, których organizację na terenie Łodzi całkowicie zawzięć należy temu Kołu. Koło Sosnowieckie liczyło członków początkowo 10, a w roku 1927 — 37. Pracowało Koło bardzo wydajnie, przyjmując żywy udział w opracowywaniu zagadnień wysuwanych przez Zarząd Stowarzyszenia i poruszając różne sprawy lokalne. Koło Poznańskie liczyło członków 36. Zajmowało się głównie sprawami lokalnymi, związanymi z budową radiostacji i elektrowni poznańskiej. Koło Krakowskie liczyło członków początkowo 20, potem 32; w pracach Stowarzyszenia brało ono udział niewielki. Koło Toruńskie — z liczbą członków 7 — zajmowało się również zagadnieniami postanowionymi przez Zarząd Stowarzyszenia i szkołą w Grudziądzu.

Zamierzeniem założycieli Stowarzyszenia Elektrotechników, jak to wynika z celów przytoczonych na wstępie, było skupić w tej organizacji niemal całą działalność społeczną zrzeszonych członków na polu elektrotechniki polskiej. Życie organizacyjne potoczyło się jednak inną koleją. Poszczególne zainteresowania zaczęły konsolidować różne inne ośrodki pracy społecznej, pozostawiając Stowarzyszeniu ograniczone pole działania.

W dniu 7.IV. 1924 zawiązał się Polski Komitet Elektrotechniczny (P.K.E.), który postawił sobie za zadanie:

- 1) współpracę z Międzynarodową Komisją Elektrotechniczną;
- 2) studiowanie spraw związanych z przepisami, normami, słownictwem itd.;
- 3) reprezentację elektrotechników polskich za granicą.

P.K.E. składa się z delegatów instytucji, osób zaproszonych do współpracy z P.K.E. i członków honorowych mianowanych za specjalne zasługi. W P.K.E. utworzono komisje:

- 1) słownictwa, za którą uznano Centralną Komisję Słownictwa przy Stowarzyszeniu Elektrotechników Polskich;
- 2) znakowania i symboli;
- 3) przepisową;
- 4) wysokich napięć;
- 5) maszyn elektrycznych i
- 6) oświetlenia elektrycznego.

Powyzsza organizacja pracowała zawsze w ścisłym porozumieniu ze Stowarzyszeniem. Poza tym jednak

powstał cały szereg innych organizacji, stojących z dala od Stowarzyszenia.

W dniu 24 kwietnia 1919 r. powstaje Związek Elektrowni Polskich, którego działalność w dziedzinie ustawodawstwa, rewizji taryf i wydawnictw odegrała i odgrywa w dalszym ciągu bardzo ważną rolę. Związek ma wielkie zasługi, szczególnie w sprawach elektryfikacji Polski.

W maju roku 1921 na Walnym Zgromadzeniu Związku Elektrowni powzięto myśl utworzenia Związku tramwajów i kolei dojazdowych. Organizacja ta ukonstytuowała się w styczniu 1922 r.

Również w roku 1922 powstał Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, jednocząc w swej organizacji wytwórców, prowadzących składy i instalatorów, utworzony przez reorganizację Polskiego Związku firm elektrotechnicznych, założonego jeszcze w roku 1917.

W roku 1922 założono Stowarzyszenie Radiotechników Polskich, które obok rozważania spraw technicznych, brało żywy udział w organizacji szkolnictwa radiotechnicznego i dużo uczyniło dla rozwoju radiokomunikacji w Polsce i powstania Instytutu Radiotechnicznego.

W roku 1920 zawiązuje się — na razie, jako Koło przy Stowarzyszeniu Techników w Warszawie — Koło Teletechników, które w roku 1926 przekształciło się w samodzielne Stowarzyszenie Teletechników Polskich.

Poza tym jeszcze w roku 1918 powstał Związek Zawodowy Inżynierów Elektryków, którego celem jest obrona interesów materialnych i zawodowych oraz poprawa bytu członków.

W ten sposób działalność społeczna elektryków polskich rozproszyła się w wielu organizacjach, przeważnie nieskoordynowanych ze sobą.

Już w styczniu roku 1925 na Walnym Zebraniu Koła Warszawskiego została podniesiona myśl połączenia się Stowarzyszenia Elektrotechników ze Stowarzyszeniem Radiotechników i Teletechników; jednakże zrealizowania tego zamierzenia na razie nie dało się osiągnąć. Tymi okolicznościami można wytłumaczyć zmniejszenie się zainteresowania członków organizacją centralną — Stowarzyszeniem Elektrotechników.

W tych warunkach Zebranie Delegatów Stowarzyszenia w Toruniu 1 czerwca 1928 r. postanowiło zmienić Statut Stowarzyszenia i przystąpić do konsolidacji poszczególnych ugrupowań.

1927 — 1929

Witold Moroński

Można by twierdzić niemal z pewnością, że w okresie ok. roku 1927 Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich wykazywało niewielką żywotność, że postępujące ograniczenie działalności Stowarzyszenia spowodowało kryzys w Stowarzyszeniu i że w okresie tym zostało osiągnięte niemal dno kryzysu.

Ta sytuacja odpowiadała w dużym stopniu sytuacji, wytworzonej w przemyśle elektrownianym i elektrotechnicznym. Podobnie bowiem, jak po zjeździe 1919 r. w Stowarzyszeniu, — tak samo w przemyśle i w elektryfikacji zapanował zapał i powstało dużo projektów, przystąpiono nawet do ich realizacji, a potem wyniknęły

poważne trudności. Były one związane z ogólnym kryzysem i spowodowały zastój i ogólne zniechęcenie. Jednakże w dziedzinie gospodarczej już ok. r. 1926 zaczęto odczuwać pewną poprawę i ożywienie, podczas gdy w Stowarzyszeniu zamieranie postępowało.

Złożył się na to cały szereg przyczyn. Zakrojona na początku na szeroką skalę działalność Stowarzyszenia w krótkim czasie uległa ograniczeniu i rozbięciu na szereg organizacji. Z jednej strony bezpośrednio interesy zawodowe powodowały utworzenie instytucji tego rodzaju, jak Związek Elektrowni i Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, z drugiej zaś strony — powstająca na